

Η έρευνα στην ουσία δεν έχει τελειώσει. Την περίοδο αυτή βρίσκεται σε μια διαδικασία ανάπτυξης και συνεχούς μορφοποίησης, όσον αφορά τόσο την συγγραφή των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας όσο και την συνέχιση της ερευνητικής

προσπάθειας που θα περιλαμβάνει και νέες μορφές εγκληματικότητας, καθώς και μορφές παραβατικότητας που δεν έχουν χαρακτηριστεί ως εγκληματικές και αξιόπινες από τον νομοθέτη.

Αποτίμηση της βαρύτητας των ποινών

ΑΝΤΩΝΗ ΜΑΓΓΑΝΑ, Καθηγητή Τομέα Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου

Ι. Συνοπτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων

Η ιδέα αυτής της έρευνας ξεκίνησε από το θέμα του διδακτορικού μου που αφορούσε την άγνοια του νόμου (Α. Manganas, L'erreur de droit comme défense en matière de droit pénal, Québec, Université Laval, 1983). Ξεκινώντας από την αρχή ότι η άγνοια του νόμου και της ποινής δεν γίνεται δεκτή σύμφωνα με το άρθρο 30 Ελλ. ΠΚ, θελήσαμε να δούμε πόσο εκτεταμένη είναι η άγνοια όσον αφορά τις ποινές και ταυτόχρονα ποια ποινή θα επέλεγαν οι ερωτώμενοι ως την ενδεδειγμένη για ορισμένα αδικήματα. Δίπλα στη λίστα των 40 περιπτώσεων αδικημάτων, οι ερωτώμενοι είχαν στη διάθεσή τους έναν πίνακα που περιείχε όλες τις ποινές που προβλέπονταν γι' αυτές τις περιπτώσεις.

Οι ερωτώμενοι έπρεπε να απαντήσουν σε δύο στήλες. Στη μια ποια ποινή πιστεύουν ότι προβλέπει ο νόμος και στη δεύτερη ποια ποινή θεωρούν οι ίδιοι ότι θα ήταν η ενδεδειγμένη.

Σε πρώτη φάση, θα απαριθμήσω τις περιπτώσεις, δίνοντας το ποσοστό αυτών που προέβλεψαν ή που θα επιθυμούσαν την ίδια ποινή που προβλέπει η νομοθεσία, το ποσοστό εκείνων που έδωσαν μεγαλύτερη ποινή από την προβλεπόμενη και εκείνων που έδωσαν μικρότερη ποινή. Τέλος και για ορισμένες περιπτώσεις δίνεται και το ποσοστό εκείνων που δεν θα έδιναν καμία ποινή.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι ένα ποσοστό 32% από τους ερωτώμενους, ανέφεραν συστηματικά και για όλα τα αδικήματα, ότι δεν γνωρίζουν τι προβλέπει ο νόμος. Τι μπορεί να σημαίνει αυτή η στάση; Μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε στο στάδιο αυτό.

Όσον αφορά το συνολικό ποσοστό γνώσης της ποινής που προβλέπει ο νόμος, όπως ήταν αναμενόμενο, είναι πολύ μικρό: 13,4% (19%) για τα κακουργήματα, 5,7% (5%) για τα πλημμελήματα και 7,2% (11%) για τα πταίσματα. Συνολικά το ποσοστό ανέρχεται σε 8% (12%)*.

ΙΙ. Οι επιμέρους περιπτώσεις

1) Υπάλληλος, στα καθήκοντα του οποίου ανάγεται η δίωξη αξιόποινων πράξεων, υποβάλλει σε βασανιστήρια κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του τον Χ. που βρίσκεται στην εξουσία του, με σκοπό να αποσπάσει από αυτόν ομολογία (άρθρο 137Α. Βασανιστήρια. Κάθειρξη).

Όσον αφορά τα βασανιστήρια ένα ποσοστό 5% έδωσαν την ίδια ποινή με αυτή που προβλέπει ο νόμος, ενώ ένα 7,5% επιθυμούν την ίδια ποινή. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ένα 94,5% θεωρούν ότι ο νόμος προβλέπει μικρότερη από την προβλεπόμενη ποινή (και ένα 91% θα επιθυμούσαν μικρότερη ποινή) ενώ μόνο ένα 0,5% (1,5% για αυτούς που θα επιθυμούσαν) δίνουν μεγαλύτερη ποινή. Ενδιαφέρον παρου-

σιάζει ότι ένα ποσοστό 4,3% δεν θα επιθυμούσε καμία ποινή. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει ότι οι γυναίκες έδωσαν σε μεγαλύτερο ποσοστό την ποινή που προβλέπει ο νόμος (9,2% έναντι 2% για τους άνδρες).

2) Ο Τ. αρνείται χωρίς αντίσταση την από το νόμο προβλεπόμενη συνδρομή στον υπάλληλο της εφορίας που διενεργεί νόμιμο έλεγχο (άρθρο 169. Απειθεία. Φυλάκιση μέχρι 6 μήνες). Ως προς την απείθεια, εκείνοι που γνωρίζουν την ποινή ανέρχονται σε ποσοστό 10,6% (16,1% θα επιθυμούσαν την ίδια ποινή). Ένα 33% (32,9%) δίνουν μεγαλύτερη ποινή και ένα 56,5% (50,9%) δίνουν μικρότερη. Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά ως προς το φύλο.

3) Ο Σπύρος μετέχει σε δημόσια συγκέντρωση στο ύπαιθρο που απαγορεύτηκε νόμιμα από τη δημόσια αρχή (άρθρο 171. Θρασύτητα κατά της αρχής. Φυλάκιση μέχρι 6 μήνες ή χρηματική ποινή). Μόνο ένα 5,6% (4,6%) δίνει την ποινή που προβλέπει ο νόμος. 26,8% (22,0%) δίνουν μεγαλύτερη ποινή και πολύ περισσότεροι, ήτοι 67,7% (72,7%) δίνουν μικρότερη. Το ποσοστό των ανδρών είναι σημαντικά μεγαλύτερο (20,2% έναντι 11,4%).

4) Ο Διογένης από μίσος καταστρέφει την Ελληνική σημαία, που είχε αναρτήσει ο Νόντας στο μαγαζί του (άρθρο 181. Προσβολή συμβόλων του Ελληνικού κράτους. Φυλάκιση μέχρι 2 χρόνια). Ένα 8,7% (3,6% μόνο) προβλέπουν την ίδια ποινή, 40% (50,5%) μεγαλύτερη και 51,3% (45,9%) μικρότερη. Είναι μια από τις περιπτώσεις όπου υπάρχει πόλωση, ισοδύναμο δηλαδή ποσοστό αυτών που δίνουν μεγαλύτερη με εκείνους που δίνουν μικρότερη ποινή.

5) Ο Φραγκίσκος συμμετέχει σε δημόσια συνάθροιση πλήθους που με ενωμένες δυνάμεις, διαπράττει βιαιοπραγίες στα καταστήματα της οδού Χ. (άρθρο 189. Διατάραξη κοινής ειρήνης. Φυλάκιση μέχρι 2 χρόνια). Και εδώ παρατηρείται πόλωση. Μόνο ένα 4,6% (9,0%) δίνουν την ίδια ποινή. Ένα 30,7% (43,0%) δίνουν μεγαλύτερη, ενώ ένα 60,3% (52,4%) μικρότερη.

6) Ο Γιώργος έθεσε, με πρόθεση, σε κυκλοφορία, 1.000 παραχαραγμένα νομίσματα των 10.000 δρχ. (άρθρο 208. Κυκλοφορία παραχαραγμένων νομισμάτων. Κάθειρξη και χρηματική ποινή). Το αξιοσημείωτο είναι το μεγάλο ποσοστό αυτών που προβλέπουν (και θα επιθυμούσαν) την ίδια ποινή: 20,3% και 18% αντίστοιχα, ενώ ένα 20% μεγαλύτερη ποινή και ένα 60% μικρότερη. Τι να σημαίνει άραγε το τόσο υψηλό ποσοστό αυτών που δίνουν μικρότερη ποινή (ο κύριος Λάζος θα επιχειρήσει μία εξήγηση).

7) Ο Ντίνος για να προσληφθεί σε δημόσια υπηρεσία πλαστογράφησε το πιστοποιητικό γεννήσεώς του, για να μπορέσει να περιληφθεί στο όριο ηλικίας που προβλέπεται για αυτή τη θέση (άρθρο 209. Πλαστογραφία πιστοποιητικών. Φυλάκιση

* Εντός παρενθέσεως βρίσκονται τα ποσοστά αυτών που θα επιθυμούσαν τη συγκεκριμένη ποινή.

μέχρι ένα χρόνο και χρηματική ποινή). Ένα ποσοστό 5,4% (10,4%) δίνουν την ίδια ποινή, ένα 43,4% (38,8%) μεγαλύτερη και ένα 51,2% (50,8) μικρότερη. Αξιοσημείωτο είναι ότι ένα 4% δεν θα ήθελε καμία ποινή.

8) Η Ζέτα, όντας διάδικος σε πολιτική δίκη, έδωσε εν γνώσει της ψευδή όρκο (άρθρο 224. Ψευδορκία. Φυλάκιση 3 μηνών). Στην ψευδορκία 9,1% (6,8%) δίνουν την ίδια ποινή, 19,8% (24,4%) μεγαλύτερη και πολλοί περισσότεροι δίνουν μικρότερη, πράγμα που αξίζει να αναλυθεί: 71,1% (68,8%).

9) Δύο ερωτήσεις υπήρχαν για τη δωροδοκία που αποτέλεσε την συμπεριφορά εκπλήξη του ερωτηματολογίου ως προς τα ποσοστά αυτών που δίνουν μικρότερη ποινή.

α) Ο Μένιος, υπάλληλος υπουργείου, δέχτηκε δώρα που δεν δικαιούτο από τον Μάνθο για να προβεί σε πράξη αντίθετη προς τα καθήκοντά του.

β) Ο Αστυφύλακας Γ.Ψ. που διαπίστωσε πολεοδομική παράβαση, δέχτηκε το ποσό των 100.000 δρχ. από την ιδιοκτήτρια του παράνομου, για να μην υποβάλει μήνυση (άρθρο 235. Δωροδοκία. Φυλάκιση τουλάχιστον 1 χρόνου). Ένα 9,6% (8,5%) δίνουν την ίδια ποινή. Μόνο ένα 1,4% (8,7%), δίνουν μεγαλύτερη, ενώ ένα 89% (82,7%) δίνουν μικρότερη ποινή και ένα 3% καμία ποινή.

10) Ο Χρήστος προκάλεσε από πρόθεση πυρκαγιά σε δάσος βάζοντας φωτιά σε δύο διαφορετικά σημεία (άρθρο 265. Εμπρησμός σε δάσος. Κάθειρξη έως 10 έτη και χρηματική ποινή). Ο εμπρησμός παρουσιάζει υψηλό ποσοστό αυτών που γνωρίζουν το νόμο (ευαισθητοποίηση από τα ΜΜΕ;). 23,4% (16,0%) δίνουν την ίδια ποινή, ένα 26,1% (40,3%) δίνουν ακόμα μεγαλύτερη και ένα 50,5% (43,7%) μικρότερη. Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι ένα 1,8% πιστεύουν ότι ο νόμος δεν προβλέπει ποινή.

11) Ο Α.Σ. υπεύθυνος της εταιρίας Μ.Π., διέθεσε στην αγορά καλαμποκέλαιο ραφινέ νοθευμένο που μπορούσε να προκαλέσει βλάβη στην υγεία των καταναλωτών (άρθρο 281. Νοθεία τροφίμων. Φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών).

Η επικινδυνότητα της πράξης, αποτέλεσε το κριτήριο της αποτίμησης: ένα 6,8% (ενώ μόνο 1% θα επιθυμούσαν) την ίδια ποινή, 57,3% (74,5%) μεγαλύτερη και 36,0% (24,5%) μικρότερη. Τα ποσοστά σχετικά με αυτό που θα επιθυμούσαν οι ερωτώμενοι δείχνουν μία τάση αυστηροποίησης.

Εγκλήματα κατά της ζωής

12) Ο Β. σκότωσε τον Μ., έχοντας λάβει το ποσό των 200.000 δρχ. από τον Π. για να τελέσει αυτή την πράξη (άρθρο 299. Ανθρωποκτονία με πρόθεση. Ισόβια κάθειρξη). Εδώ έχουμε το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δίνουν την ίδια ποινή με αυτήν που προβλέπει ο νόμος: 71,3% (67,5%). Ένα 10% θα επιθυμούσε μεγαλύτερη (ποινή θανάτου που δεν υπάρχει στην Ελλάδα πλέον) και 28,1% (22,5%) μικρότερη.

13) Ο Ψ. σκότωσε την Φ. που υπέφερε από ανίατη ασθένεια από όγκο για αυτήν και ύστερα από επίμονη αίτησή της (άρθρο 300. Ανθρωποκτονία με συναίνεση. Φυλάκιση). Πρόκειται για περίπτωση συναισθηματικά φορτισμένη. Ένα 11,5% (7,3%) έδωσαν ίδια ποινή. Ένα μεγάλο ποσοστό 85,6% (77,7%) μεγαλύτερη και ένα 2,9% (προσοχή εδώ, 15% για το τι επιθυμούν) μικρότερη. Όμως ένα σημαντικό ποσοστό 18,1% δεν επιθυμεί τιμωρία.

14) Ο Γιάννης οδηγώντας το αυτοκίνητό του, με τρόπο αμελή, κτύπησε τον διαβάτη Ρ.Χ. και επέφερε το θάνατό του (άρθρο 302. Ανθρωποκτονία από αμέλεια. Φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών). Ίδια ποινή δίνουν το 6,2% (6,5%) (μικρότερη

από το μέσο όρο), ένα 58,3% (54,7%) μεγαλύτερη και 35,5% (38,8%) μικρότερη. Αξιοσημείωτο είναι το μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων που δίνουν μικρότερη ποινή.

15) Ο Ζ.Π. με την συγκατάθεση της εγκύου Μ.Γ., διέκοψε ανεπίτρεπτα την εγκυμοσύνη της προβαίνοντας σε άμβλωση (άρθρο 304. Τεχνητή διακοπή εγκυμοσύνης. Φυλάκιση τουλάχιστον 6 μηνών). Ίδια ποινή δίνουν το 6,8% (2,5%). Άσχετα αν συμφωνούμε ή όχι με την ποινικοποίηση της άμβλωσης, ανησυχητικό εμφανίζεται το γεγονός ότι ένα 90,7% (85,9%) δίνουν μικρότερη ποινή και μόνο ένα 2,5% (11,5%) μεγαλύτερη. Διαφοροποίηση ως προς το φύλο δεν υπάρχει.

16) Ο Κ. με αλλεπάλληλα κτυπήματα στο κεφάλι της συζύγου του της προκάλεσε επικίνδυνη σωματική βλάβη (άρθρο 309. Επικίνδυνη σωματική βλάβη. Φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών). Ίδια ποινή δίνει το 5,1% (4%), μεγαλύτερη το 47,8% (54,1%) και μικρότερη το 47,1% (41,9%).

17) Ο Δ.Ο., με συνεχή σκληρή συμπεριφορά, προξένησε σωματικές κακώσεις στον γιο του Στέλιο ηλικίας 12 ετών (άρθρο 312. Σωματική βλάβη ανήλικου. Φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών). Ίδια ποινή δίνει μόνο ένα 4,6% (3%). Μεγαλύτερη το 50,4% (57,1%), ενώ μικρότερη το 45% (39,9%). Είναι εμφανής, εδώ, η αμφιταλάντευση στο θέμα της σωματικής τιμωρίας / κακοποίησης ανήλικων.

18) Ο Χ. με σωματική βία εξανάγκασε την τουρίστρια σε εξώγαμη σεξουαλική σχέση (άρθρο 336. Βιασμός. Κάθειρξη). Το θύμα επελέγη επί τούτου ως τουρίστρια για να δούμε την αντίδραση των ερωτώμενων. Ίδια ποινή δίνει το 8% (9%). Μόνο ένα 9% (17%) μεγαλύτερη, ενώ ένα 83% (74%) μικρότερη. Μεγάλη διαφοροποίηση υπάρχει ως προς το φύλο.

19) Ο Σ.Ρ. ασέλγησε παρά φύση με το νεαρό υπάλληλό του Τ.Κ. ηλικίας 16 ετών αφού τον αποπλάνησε (άρθρο 347. Ασέλγεια παρά φύση. Φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών). Ίδια ποινή δίνει ένα 12,9% (4,4%). Ένα 53% (81,4%) μεγαλύτερη και ένα 34,1% (14,9%) μικρότερη.

Εν προκειμένω πρέπει να τονισθούν δύο σημεία: Η μεγάλη αυστηρότητα που δείχνουν οι ερωτώμενοι πρέπει να οφείλεται στο ότι έδωσαν το βάρος στο θέμα της αποπλάνησης, ενώ, εφ' όσον το αγόρι είναι 16 ετών, δεν υφίσταται αποπλάνηση. Το δεύτερο σημείο είναι η μεγάλη διαφορά μεταξύ των ποσοστών των απαντήσεων ως προς το τι προβλέπει ο νόμος και τι θα επιθυμούσαν οι ερωτώμενοι (προς το αυστηρότερο).

20) Ο Σ.Π. διευκόλυνε την ασέλγεια μεταξύ άλλων (άρθρο 348. Διευκόλυνση ακολασίας άλλων. Φυλάκιση μέχρι 1 χρόνο). Και εδώ εντύπωση προκαλεί η αυστηρότητα που επιδεικνύεται. Ίδια ποινή 11,4% (2,8%). Μεγαλύτερη 67,8% (76,3%) και μικρότερη 20,8% (20,3%). Ένα ποσοστό 2,5% (3,2%) δίνει καμία ποινή.

21) Ο Κ.Θ. προκάλεσε σκάνδαλο με ακόλαστες πράξεις και συγκεκριμένα άνοιξε το φερμουάρ του παντελονιού του και επέδειξε τα γεννητικά του όργανα στις μαθήτριες Ζ., Π. και Ε. (17, 16 και 16 χρόνων) (άρθρο 353. Πρόκληση σκανδάλου με ακόλαστες πράξεις. Φυλάκιση μέχρι 2 χρόνια). Ίδια ποινή 8,1% (7,8%). Μεγαλύτερη, 30,6% (38%) και μικρότερη 61,3% (54,2%). Εντύπωση προκαλεί η πολύ μικρότερη αυστηρότητα σε σχέση με την προηγούμενη πράξη, της διευκόλυνσης ακολασίας άλλων.

22) Ο Σ.Ρ., έχοντας υποχρέωση εποπτείας της ανήλικης κόρης του 14 ετών, παραλείπει να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα, ώστε να την παρεμποδίσει από το να επιδιδαίται στην πορνεία (άρθρο 360. Παραμέληση εποπτείας ανήλικων. Φυλάκιση μέχρι ένα χρόνο). Τα μηνύματα που έχουν περάσει από τα ΜΜΕ φαί-

νεται ότι επέφεραν αποτελέσματα. Ένα 11,1% (4,9%) ίδια ποινή, ένα 66,6% (63,1%) μεγαλύτερη και 22,3% (32,0%) μικρότερη. Να σημειωθεί ότι ένα 2,7% (3,5%) επιλέγει καμία ποινή.

23) Ο αστυφύλακας Γ. προσέβαλε την τιμή της Θ. και συγκεκριμένα της είπε σπρώχνοντάς την να μπει στο περιπολικό: «μπες μέσα παλιοτσουλί» (άρθρο 361. Εξύβριση. Φυλάκιση μέχρι ένα χρόνο ή χρηματική ποινή). Ίδια ποινή 5,5% (1,9%). Το 35,5% (42,1%) μεγαλύτερη ενώ το 59,0% (56,0%) μικρότερη. Σημαντικό ποσοστό 9,9% (18,5%) επιλέγει καμία ποινή.

Αδικήματα κατά της περιουσίας (παρτηρείται μια πιο ελαστική στάση)

24) Ο Νίκος αφάιρεσε το πορτοφόλι του Α. με σκοπό να ιδιοποιηθεί το περιεχόμενό του (άρθρο 372. Κλοπή. Φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών). Ίδια ποινή 6,8% (4,5%). Μεγαλύτερη 11,7% (20,6%) και μικρότερη 81,4% (74,9%).

25) Ο Χ., ιδιοποιήθηκε παράνομα τα αντικείμενα που του είχε δώσει για φύλαξη ο φίλος του Πέτρος (άρθρο 375. Υπεξαίρεση. Φυλάκιση έως 2 έτη). Ένα 8,2% (6,4%) ίδια ποινή. Μεγαλύτερη το 21,2% (28,5%) ενώ μικρότερη το 70,6% (65,1%). Ένα 3% (4%) δίνει καμία ποινή.

26) Ο Ε., από εκδίκηση, κατέστρεψε με πρόθεση το ποδήλατο του Β. καθιστώντας ανέφικτη τη χρήση του (άρθρο 381. Φθορά ξένης ιδιοκτησίας. Φυλάκιση μέχρι 2 χρόνια). Ίδια ποινή 13,6% (3,8%). Μεγαλύτερη το 16,3% (26,8%) ενώ μικρότερη το 70% (69,7%).

27) Ο Τ. εξαπάτησε την κυρία Μελπομένη, παριστάνοντας ψευδώς ότι ήταν υπάλληλος του υπουργείου μεταφορών και εισέπραξε από αυτή το ποσό των 200.000 δρχ., για να της εκδώσει παράνομα άδεια οδήγησης (άρθρο 386. Απάτη. Φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών). Ίδια ποινή 5,1% (2,9% πολύ μικρό ποσοστό), μεγαλύτερη το 19,8% (26,1%) ενώ μικρότερη το 79,7% (71,7%).

28) Ο Δ.Ε. διατηρώντας κατάσταση ανταλλακτικών αυτοκινήτων, αγόρασε από τον Θ.Κ. διάφορα εξαρτήματα τα οποία γνώριζε ότι είχαν κλαπεί από το ανατρεπόμενο φορτηγό του Μ.Β. (άρθρο 394. Αποδοχή και διάθεση προϊόντων εγκλήματος. Φυλάκιση). Πρόκειται για την κλεπταποδοχή. Ίδια ποινή 7,9% (2,5%). Μεγαλύτερη 15,3% (22,6%) ενώ μικρότερη 76,7% (74,9%).

29) Ο Β.Ν., έμπορος χαλιών και κουβερτών, ο οποίος κηρύχθηκε σε πτώχευση από το Πρωτοδικείο, απέκρυψε μεγάλο μέρος των εμπορευμάτων του σε άγνωστο μέρος (άρθρο 398. Χρεοκοπία. Φυλάκιση τουλάχιστον 1 χρόνου). Εδώ απαιτείται προσοχή στη σύγκριση της χρεοκοπίας με το επόμενο αδίκημα της τοκογλυφίας. Ίδια ποινή 5,4% (2,3%). Μεγαλύτερη μόνο 1,3% (3,2%) ενώ μικρότερη 93,3% (94,5%) και δίνει καμία ποινή 3,8% (13,5%).

30) Ο Κίμων, κατά την παροχή δανείου ποσού 2.050.000 δρχ. στον Α.Π. ο οποίος είχε ανάγκη από χρήματα, για διάστημα 8 μηνών συνολογούσε τόκο 950.000 δρχ., δηλαδή επιτόκιο 79% (άρθρο 404. Τοκογλυφία. Φυλάκιση μέχρι 2 έτη). Αντίθετα προς την περίπτωση χρεοκοπίας, εδώ επιδεικνύεται αυστηρότητα. Ίδια ποινή 7,8% (3,0%). Μεγαλύτερη 65,0% (70,3%) ενώ μικρότερη 27,1% (26,7%).

31) Ο Ξ. συνελήφθη από την αστυνομία να επαιτεί κατά συνήθεια (άρθρο 407. Επαιτεία. Φυλάκιση μέχρι 3 μήνες). Ίδια ποινή δίνει το 15,1% (14,4%). Μεγαλύτερη το 30,5% (35,7%), ενώ μικρότερη το 54,4% (46,9%). Καμία ποινή το 8,5% (24,6%).

32) Ο Δ.Γ. εξασκούσε το επάγγελμα του γιατρού χωρίς να έχει τα απαιτούμενα νόμιμα προσόντα (άρθρο 414. Παρά-

νομη άσκηση επαγγέλματος. Πρόστιμο ή κράτηση). Οι ερωτώμενοι αποτιμούν πολύ αυστηρά μια πράξη που ο νομοθέτης θεωρεί ως απλό πταίσμα. Ένα 5,9% (1%) δίνουν ίδια ποινή, κανένας μικρότερη, ενώ ένα 94,1% (99%) μεγαλύτερη.

33) Ο Γ.Β., κατοικών σε πολυκατοικία, βάζει κάθε πρωί στις 04.30 το φορτηγό του σε λειτουργία για 10 λεπτά για προθέρμανση (άρθρο 417. Διατάραξη κοινής ησυχίας. Κράτηση ή πρόστιμο). Περίεργα ποσοστά δίνονται εδώ. Ένα 22,5% (33,1%) δίνουν την ίδια ποινή, ένα 77,5% (69,9%) μεγαλύτερη και, ενώ κανείς δεν δίνει μικρότερη, ένα 6,9% (21,1%) δίνουν καμία ποινή.

34) Ο Πέτρος κατηγορείται ότι αδειάζει επί συνεχούς βάσεως τα σκουπίδια του στο διπλανό περιφραγμένο οικόπεδο (άρθρο 428. Ρύπανση. Κράτηση ή πρόστιμο). Εδώ ένα 31,9% (16,3%) δίνουν ίδια ποινή. Δέον να σημειωθεί ότι μόνο ένα 16,3% θα επιθυμούσε την ίδια ποινή. Κανένας μικρότερη, ενώ 68,1% (83,20%) μεγαλύτερη και 3,1% (1,9%) καμία ποινή.

35) Ο Χρήστος Κ. παρεμποδίζει, χωρίς δικαίωμα, την κυκλοφορία με το φορτηγό του επί καθημερινής βάσεως στην οδό Μητροπόλεως (άρθρο 431. Διατάραξη κυκλοφορίας. Πρόστιμο ή κράτηση μέχρι 2 μήνες). Ίδια ποινή 8,3% (4,5%). Μεγαλύτερη 74,6% (70,7%) και μικρότερη 17,1% (24,8%). Καμία ποινή 3,1% (1%).

36) Ο Θ.Π., όντας βοσκός και γνωρίζοντας ότι τα δύο άγρια σκυλιά του είχαν στο παρελθόν κατασπαράξει πολλά πρόβατα, τα άφησε ελεύθερα και χωρίς επιτήρηση με αποτέλεσμα να κατασπαράξουν 8 χοιρίδια που ανήκαν στον Σ.Θ. (άρθρο 435. Πρόκληση κινδύνου με ζώα. Πρόστιμο ή κράτηση μέχρι 2 μήνες). Ίδια ποινή 15,2% (18,6%). Μεγαλύτερη 77,3% (71,7%), ενώ μικρότερη 7,6% (9,7%).

37) Ο Φ.Χ. πούλησε 30 γραμμάρια χασίς στον Π.Κ. (Τουλάχιστον 10 χρόνια κάθειρξη και χρηματική ποινή). Τα ναρκωτικά προκάλεσαν μεγάλη αναστάτωση στα ποσοστά. Εν προκειμένω 4,7% (5,6%) δίνουν την ίδια ποινή. Κανείς δεν θεωρεί ότι ο νόμος προβλέπει μεγαλύτερη, ενώ ένα 4% θα το επιθυμούσαν. Αντίθετα, ένα 95,3% (89,8%) δίνουν μικρότερη ποινή και ένα 2,6% καμία ποινή.

38) Ο Θ.Γ. είχε στην κατοχή του ναρκωτικά (τουλάχιστον 10 χρόνια κάθειρξη και χρηματική ποινή). Ίδια ποινή 4,7% (5,3%). Μεγαλύτερη 1,3% (2,7%), μικρότερη 94,1% (91,9%). Ένα 7,1% θα επιθυμούσαν καμία ποινή.

39) Ο Φαρμακοποιός Γ.Ζ. χορήγησε ναρκωτικά στον Σ. χωρίς νόμιμη συνταγή (τουλάχιστον 10 χρόνια κάθειρξη και χρηματική ποινή). Ίδια ποινή 5,3% (6,8%). Μεγαλύτερη 1,8% (3%). Μικρότερη το 92,9% (92,3%).

40) Ο Τ.Κ. προμηθεύτηκε ποσότητα ναρκωτικών για δική του αποκλειστική χρήση (Φυλάκιση). Ίδια ποινή 15% (24,5%) (υψηλό ποσοστό). Μεγαλύτερη 60,7% (56,8%) (Αντίθετα προς τις προηγούμενες περιπτώσεις που αφορούν ναρκωτικά). Μικρότερη το 24,8% (18,7%). Προσοχή όμως. Ένα 16,8% (45,8%) δίνουν καμία ποινή.

III. Γενικά συμπεράσματα

1. Αυστηρότητα επιδεικνύεται:

Α) Για τα αδικήματα (κυρίως πταίσματα) που θίγουν την προσωπική ζωή, ασφάλεια και άνεση των ανθρώπων (κυκλοφορία, ρύπανση, θόρυβος, πώληση νοθευμένων τροφίμων κ.λπ.).

Β) Για ορισμένα σεξουαλικά αδικήματα (παρά φύσιν ασέλγεια, διευκόλυνση αλλότριας ακολουσίας) πλην του βιασμού (για

τους άνδρες κυρίως).

2. Ελαστική στάση δείχνουν:

A) Απέναντι στα οικονομικά εγκλήματα, πράγμα που γνωρίζουμε από τις σχετικές αμερικανικές έρευνες. Εξαίρεση αποτελεί το έγκλημα της τοκογλυφίας.

B) Κυρίως στο θέμα των ναρκωτικών, όπου για ορισμένα σοβαρά αδικήματα, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό θεωρεί ότι ο νόμος προβλέπει αλλά και οι ίδιοι επιθυμούν μικρότερες ποινές.

Γ) Στο αδικήμα της παράνομης άμβλωσης.

Τώρα, ως προς το ερώτημα ποιος επηρεάζει ποιον, ο νόμος την κοινή γνώμη ή η κοινή γνώμη τον νομοθέτη, είναι αρκετά σύνθετο στην απάντησή του. Ένα πράγμα είναι πάντως βέβαιο. Η Πολιτεία πρέπει να προβλέψει έναν μηχανισμό, ο οποίος να συλλέγει τις ανησυχίες και τις απόψεις της κοινής γνώμης απέναντι στο έγκλημα και τις ποινές.

Εγκλήματα κατά της ζωής - Σεξουαλικά εγκλήματα - Εγκλήματα με θύματα γυναίκες και ανηλίκους

ΣΤΕΛΛΑΣ Π. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ, Κοινωνιολόγου, Υπ. Δρ. Τομέα Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου

Η παρούσα έρευνα, θεωρούμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική και καινοτόμος, αν σκεφτεί κανείς ότι, με εξαίρεση την έρευνα του ΕΚΚΕ το 1983, με θέμα: «Η εικόνα της ποινικής δικαιοσύνης στις συλλογικές παραστάσεις των κοινωνικών μελών» (σε δείγμα 2.000 ατόμων),¹ δεν υπήρξε αντίστοιχη ή σχετική έρευνα στη χώρα μας. Τη στιγμή μάλιστα που οι έρευνες αποτύπωσης των αντιλήψεων και στάσεων της κοινής γνώμης σχετικά με τη λειτουργία του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, το ρόλο που διαδραματίζουν οι φορείς επίσημου κοινωνικού ελέγχου, τον θύτη και το θύμα των εγκληματικών δράσεων, αποτελούν τις πλέον συχνές και «δημοφιλείς» - ας μου επιτραπεί αυτός ο όρος - έρευνες στην Ευρώπη και την Αμερική.

Η παρούσα έρευνα αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον μέσα από το διπλό της στόχο που αφορά α) τη γνώση που έχουν οι ερωτώμενοι - Έλληνες πολίτες των ποινών που προβλέπει ο νόμος για μια σειρά αδικημάτων και β) την άποψή τους σχετικά με τη βαρύτητα των ποινών και την καταλληλότητά τους για την αντιμετώπιση αυτών των αξιόποινων πράξεων.

Στο βαθμό που θα ολοκληρωθεί η επεξεργασία των στοιχείων και θα διερευνηθεί ο ρόλος και η σημασία μιας σειράς μεταβλητών που συνδέονται με τα κοινωνικο - οικονομικά και ατομικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων που αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσας έρευνας, είναι βέβαιο ότι θα προκύψουν χρήσιμες παρατηρήσεις για τις κοινωνικές αντιλήψεις που αφορούν το έγκλημα και την αποτελεσματικότητα των ποινών, όπου θα πρέπει να αξιοποιηθούν από τους ειδικούς επιστήμονες, τους φορείς απονομής της δικαιοσύνης και χάραξης αντεγκληματικής πολιτικής.

Στις αντίστοιχες έρευνες που διεξάγονται παγκοσμίως, μεταβλητές που συνδέονται με το φύλο, την ηλικία, το εκπαιδευτικό επίπεδο, την επαγγελματική/οικονομική κατάσταση, την εθνική ταυτότητα, την περιοχή διαμονής των ερωτώμενων και κατά συνέπεια τα κοινωνικά προβλήματα που εμφανίζονται περισσότερο ή λιγότερο έντονα σε αυτές, καθώς και άλλες μεταβλητές που συνδέονται με το αίσθημα του φόβου θυματοποίησης, της ανασφάλειας και το βαθμό «κυνισμού» απέναντι στο νόμο, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο και επιδρούν στη διαμόρφωση των κοινωνικών αντιλήψεων απέναντι στην ποινική δικαιοσύνη, το έγκλημα, τον θύτη και το θύμα. Οι θεωρητικές υποθέσεις που φαίνεται να επιβεβαιώνονται στην πλειοψηφία των ερευνών συνοπτικά μπορούν να αποτυπωθούν στα εξής:²

- Τα άτομα με χαμηλό κοινωνικο - οικονομικό επίπεδο παρουσιάζονται, σε γενικές γραμμές, λιγότερο ανεκτικά απέναντι στα βίαια εγκλήματα, ενώ παρουσιάζουν αυξημένο «κυνισμό» απέναντι στο νόμο.
- Στις περιοχές όπου υπάρχουν έντονα κοινωνικά προβλήματα και αστάθεια, ανεργία και φτώχεια, τα άτομα έχουν αυξημένη ανοχή απέναντι σε ορισμένα αδικήματα και παρεκκλίνουσες συμπεριφορές, γεγονός που μπορεί να ερμηνεύσει και τον αυξημένο «κυνισμό» απέναντι στο νόμο.
- Η περιοχή διαμονής αποτελεί έναν από τους ισχυρότερους παράγοντες που επιδρά σημαντικά στις στάσεις και τις αντιλήψεις του πληθυσμού για το έγκλημα.
- Οι άνδρες είναι περισσότερο ανεκτικοί από τις γυναίκες.
- Οι νέοι είναι περισσότερο ανεκτικοί από τους μεγαλύτερους.
- Τα άτομα με υψηλό επίπεδο μόρφωσης για μια σειρά εγκληματικών πράξεων (π.χ. οικονομικά εγκλήματα) εμφανίζονται λιγότερο τιμωρητικά και δηλώνουν την προτίμησή τους σε εναλλακτικές της φυλάκισης ποινές. Αυτό βέβαια δεν συμβαίνει για τα εγκλήματα κατά της ζωής.

Όπως επισημάνθηκε, μια σειρά άλλων παραγόντων μπορεί να επηρεάσει τις κοινωνικές αντιλήψεις για το έγκλημα και τις ποινές, όπως ο βαθμός και η ένταση του αίσθηματος ανασφάλειας και φόβου θυματοποίησης, ο ρόλος των ΜΜΕ στην προβολή των εγκλημάτων, ο βαθμός ταύτισης του κοινού με το θύμα ή τον θύτη (βλ. περιπτώσεις παράνομης άμβλωσης).

Πάντως, σε κάθε περίπτωση, η ερμηνεία των αποτελεσμάτων αντίστοιχων ερευνών, όπως και της παρούσας έρευνας, λαμβάνει υπόψη παράγοντες που συνδέονται με:

- Το αγαθό που απειλείται ή βλάπτεται (ζωή, σωματική ακεραιότητα κ.λπ.).
- Τα ατομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων.
- Το βαθμό ταύτισης του ερωτώμενου με το θύμα της αξιόποινης πράξης - Αναζήτηση κοινών ατομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών με το θύμα - Φόβος θυματοποίησης.

1. H. Δασκαλάκης, Α.Γ. Ανδρίτσου, Π. Παπαδόπουλου, Π. Παπιάς, Ι. Περαντζάκη, Δ. Τσαμπαρλή, Έρευνα με θέμα: «Η απονομή της Ποινικής Δικαιοσύνης στην Ελλάδα», έκδ. ΕΚΚΕ, Αθήνα 1983.

2. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, June 1999.